Írta: Új Szó
2007. február 05. hétfő - Módosítás: 2007. február 05. hétfő

Az arab földrajzi nevek helyesírásában a személynevek írására vonatkozó szabályszerûségek érvényesülnek. Az arab földrajzi nevek helyesírásában a személynevek írására vonatkozó szabályszerûségek érvényesülnek. ågy tehát a 19. század elõtti idõszakból ismert hagyományos neveket általában a klasszikus arab nyelv ejtési szabályai szerint írjuk át, az újabb keletû földrajzi nevek írásakor azonban már az egyes arab országokra jellemzõ ejtésforma alapján járunk el.

A klasszikus arab földrajzi nevek Vádi- (jelentése: ’völgy’ vagy ’ideiglenes folyómeder’) elõtagjának írásmódja például nyelvünkben aszerint változik, hogy melyik arab országban található a kérdéses földrajzi alakulat, vagy hogy ott milyen ejtésformában használják. Ennek következménye, hogy a klaszszikus arab Vádi- névelem helyett az algériai, a líbiai, a marokkói és a tunéziai földrajzi nevekben (azaz az észak-afrikai arab országokban) a Ved-, a szudániakban pedig a Vád- elõtag szerepel. Az elõzõ példához hasonlóan változhat a klasszikus alaknak számító Dzsebel- (jelentése: ’hegy, hegység’) névelem ejtés-, illetve írásformája is. Az egyiptomi nevekben a Gebel- elõtag terjedt el (pl.: Gebel-Szína, Gebel-Músza – mindkettõ a Sínai-hegység neve), az észak-afrikai és a közel-keleti országok arab nyelvváltozatai viszont ez esetben a klasszikus alakhoz igazodtak, pl.: Dzsebel-et-Túr (az Olajfák hegyének arab neve), Dzsebel-Tubha (marokkói hegység) stb.

Annak ellenére, hogy a magyarban mára meghonosodott arab földrajzi nevek nagy részét – a személynevekhez hasonlóan – a szabályzattal összhangban írjuk, bizonyos esetekben az átírási szabályoktól eltérõ, hagyományos alakjukban jegyezzük õket. Ezek az alakok többnyire megfelelnek az arab írásképnek, az egyes nyelvváltozatokban található ejtésformáknak azonban nem. A megállapítás fõként néhány arab ország és nagyváros nevére vonatkozik, amelyek nem közvetlenül, hanem más európai nyelvek közvetítésével kerültek a magyarba. Nem szabályszerû, hanem ún. hagyományos alakban írjuk pl. Algír, Bejrút, Damaszkusz, Kairó vagy Tripoli nevét (az átírási szabályoknak megfelelõ al-Dzsazaír, Bírút, Dimask, el-Káhira és Tarábulusz helyett), de Kuvait, Libanon és Szíria nevét (a szabályszerû Kvét, Lubnán, illetve Szúrija helyett) is. Úgyszintén hagyományos formának számít az Eufrátesz folyónév (az arab ejtésmód szerinti szabályos megfelelõje az el-Forát vagy az el-Furát lenne), illetve Tunézia fõvárosának, Tunisznak a neve (vö. Keleti nevek magyar helyesírása, 115.). S hagyományos alakban írjuk Kába, a mohamedánok szent köve megnevezését is (az átírási szabálynak s az arab írásképnek a Kaaba felelne meg), Casablanca marokkói város nevét pedig nem is a magyar, hanem a francia íráshagyománynak megfelelõen jegyezzük (arab neve: Dar al-Bajdá).

Az arab eredetû közszavak helyesírása sokkal egyszerûbb, mint a személy- és földrajzi neveké. Esetükben a nem latin betûs írású nyelvekbõl átvett szavakra vonatkozó szabály (A magyar helyesírás szabályai, 205.) alapján járunk el, vagyis a magyarban szokásos kiejtésük szerint írjuk át õket, pl.: emír (=’világi vagy egyházi muszlim vezetõ’), fellah (=’szegény arab paraszt’), imám (=’muszlim egyházi vezetõ’ vagy ’elõimádkozó’), kádi (= ’bíró, törvénytudó’), kávé, minaret, ramadán, sejk, számum (=’sivatagi homokvihar’), tálib (=’diák’), vezír (= tört. ’muszlim miniszteri rangú fõhivatalnok’) stb.

A magyarosan írt arab közszavakhoz és tulajdonnevekhez a magyar szavak toldalékolási szabályai szerint kapcsoljuk a további szóelemeket, pl.: sejket, Allahhal, Kadhafinak, Damaszkuszba, Tripoliból, eufráteszi stb.

MISAD KATALIN